

розробки та виробництва порохів для стрілецької зброї й інших піротехнічних матеріалів. Метою України був запуск на її території виробництва артилерійських боєприпасів, сумісних зі стандартами НАТО.

Як заявив представник «Укроборонпрому», Україна та Польща мають на меті підняти співпрацю держав на стратегічний рівень, а тому варто приділити увагу науково-технічному аспекту створення вибухових матеріалів та їх виробництва на підприємствах українського концерну.

Сторони домовилися узгодити підписання відповідних документів започаткування такої співпраці та продовження вже діючої кооперації держав у сфері виробництва на території Польщі високоточної амуніції на основі українських технологій – зокрема саме 155-мм і 122-мм боєприпасів [5].

Показово, що на цій виставці також було підписано угоду між «Промоборонекспортом» та компанією з Ізраїлю «UFB Technologies LTD», яка стосувалася співробітництва у сфері інноваційного виробництва й реалізації комплектуючих на основі полімерних і композитних матеріалів [3; 4, с. 67].

Таким чином, MSPO-2018 стала не лише майданчиком для демонстрації технологій оборонної сфери, а й платформою для укладення важливих двосторонніх угод та проведення змістовних переговорів між Україною та Польщею. Досягнуті домовленості засвідчили прагнення Києва й Варшави поглиблювати військово-технічну кооперацію, переходити до стратегічного рівня партнерства та активно розвивати спільні проекти у сфері виробництва й модернізації озброєння. Для України ця виставка стала вагомим кроком уперед на шляху до стандартів НАТО, тоді як Польща отримала нові можливості для зміцнення й технологічного оновлення власних Збройних сил.

Джерела та література

1. Бойко О. Історія України. Київ: ВЦ «Академія», 2021. 640 с.
2. Україна ремонтуватиме торпеди для ВМС Польщі. MILITARNYI. URL: <https://military.com/uk/news/ukrayina-remontuvatyme-torpedy-dlya-vms-polschi/> (дата звернення: 19.11.2025).
3. Укроборонпром домовився про постачання запчастин до Польщі. NV БІЗНЕС. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/ukroboronprom-domovivsja-pro-postachannja-zapchastin-do-polshchi-2492894.html> (дата звернення: 19.11.2025).
4. Ablazov I., Radov D. Innovative component of Ukraine's military-technical cooperation with foreign states as an instrument of public-private partnership. VUZF Review. 2020. Vol. 5, no. 2. P. 64–70.
5. MSPO 2018: Polsko-ukraińska kooperacja w kwestii amunicji artyleryjskiej i torped. Wojsko, przemysł, wiadomości, wojna na Ukrainie. URL: <https://defence24.pl/przemysl/mspo-2018-polsko-ukrainska-kooperacja-w-kwestii-amunicji-artyleryjskiej-i-torped> (дата звернення: 19.11.2025).

УДК: 37.035.018:172.15

Надія Сеньовська, канд. пед. наук, доц.; Тетяна Скуратко, канд. філ. наук, доц.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ У ДИСТАНЦІЙНОМУ ФОРМАТІ (НА ОСНОВІ ДОСВІДУ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ КОМАНДИ «ПАТРІОТИЧНІ Й НЕБАЙДУЖІ»)

Анотація. У науковій розвідці зосереджено увагу на розкритті специфіки здійснення національно-патріотичного виховання дітей і молоді у дистанційному форматі. Як приклад використано досвід команди освітнього волонтерського проєкту «Патріотичні й небайдужі».

Описано не лише лекції-презентації для здобувачів освіти, але й доповіді та вебіари для педагогів.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, освітнє волонтерство, дистанційний формат освіти..

Nadiia SENOVSKA, Ph.D. in Pedagogy, Assoc. Prof.; Titiana SKURATKO, Ph.D. in Philology, Assoc. Prof.

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ukraine

NATIONAL-PATRIOTIC UPBRINGING IN A DISTANCE FORMAT (BASED ON THE EXPERIENCE OF THE VOLUNTEER TEAM «PATRIOTIC AND CAREFUL»)

Освітня система будь-якої країни передбачає здійснення національно-патріотичного виховання як невід'ємну частину власного функціонування. Безумовно, це стосується і України, особливо в теперішній час війни. Характерною особливістю організації виховної діяльності у наших закладах освіти всіх рівнів є залученість громадських активістів. Їхня активність підвищується в час суспільних викликів і відбувається на добровільних засадах та безоплатній основі. Можемо визначити її як *освітнє волонтерство*. Поділяємо думку, що «основою освітнього волонтерства є патріотичне виховання дітей і молоді» [3, с. 83]. Воно передбачає «формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей» [1, с. 102]. Контекст боротьби нашої нації й держави за саме існування суттєво впливає на організацію такої діяльності. Стосовно освітнього процесу у змістовому аспекті можна виокремити дві основні тенденції: «потребу чіткіше сфокусуватися на патріотичному вихованні малих та юних українців; необхідність переглянути основні підходи до такої діяльності» [4, с. 471]. Стосовно ж організаційного аспекту, можливостей для здійснення також дві: очний та дистанційний формат.

Команда освітнього волонтерського проєкту «Патріотичні й небайдужі» (м. Тернопіль) [2] має кількарічний досвід (від 2021 року) проведення виховних заходів на патріотичну тематику в дистанційному форматі. Зауважимо, що такий формат охоплює передусім заклади вищої освіти. Це пояснюється організаційними пріоритетами педагогів, із якими налагоджено співпрацю (вихователі та вчителі закладів дошкільної й загальної середньої освіти міста Тернополя вважають за краще взаємодіяти у межах закладу загальної середньої чи дошкільної освіти).

За чотири роки активної діяльності освітньою волонтерською командою «Патріотичні й небайдужі» (м. Тернопіль) було розроблено блок навчально-методичних матеріалів і проведено низку дистанційних виховних заходів на таку тематику (платформа Zoom):

1. Лекція-презентація «14 жовтня: «свято хлопчиків», чи день Захисників і Захисниць»; факультет педагогіки і психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка; 19 жовтня 2021 р. (https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=2074885112668320&id=100004405533242&m_entstream_source=timeline&ref=bookmarks).

2. Лекція-презентація «Гендерна проблематика і воєнний час»; Донецький державний університет внутрішніх справ спеціальність «Правоохоронна діяльність»; (20 квітня 2023 р. (https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0vH24UrHFETsfj2DX6Uhm5nqShMMpK6y9LVFTMnkzfSHWbkCUyoGmrPZJkVoieazwl&id=100004405533242&_rdr)).

3. Лекція-презентація «Митці кевларового ліфона 2022»; факультет педагогіки і психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка; 22 жовтня 2024 р.).

4. Лекція-презентація «Як війна міняє нашу мову»; Кафедра української та іноземних мов Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя; 24 жовтня

2024 р. (https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=1053699256550289&id=100057306735712&_rdr).

Зауважимо, що онлайн-формат лекції-презентації як форми виховної роботи був обраний не випадково, адже для неї характерною є «опора» на відео-аудіо-візуальні матеріали, які, будучи важливою частиною змістового наповнення, ілюструють мовлення спікера, доповнюють ним сказане. Вважаємо, що саме така форма виховної роботи є ефективною для навчання у форматі онлайн, оскільки змістове наповнення підсилюється відеографічністю. Лекція-презентація, на наше переконання, є доцільною формою для дистанційного формату навчання, адже вона забезпечує подання значного обсягу чітко систематизованої, концентрованої та методично опрацьованої інформації; відзначається доказовістю та аргументованістю суджень; містить достатню кількість фактів, прикладів, текстів чи документів, що підтверджують основні положення викладу. Їй притаманні ясність, логічність та лаконічність подачі матеріалу, а також активізація навчально-пізнавальної діяльності слухачів завдяки використанню ілюстративного та відеографічного супроводу. Крім того, лекція-презентація сприяє чіткому окресленню ключових питань, створенню доброзичливої атмосфери та налагодженню продуктивного контакту з аудиторією, забезпечуючи ефективний зворотній зв'язок та педагогічно доцільне застосування різноманітних засобів наочності. Погоджуємося з думкою, що «лекція-презентація є інноваційною формою патріотичного виховання, яка дає можливість ефективно впливати на погляди й переконання дітей та молоді, формувати у них почуття обов'язку та відповідальності перед своєю Батьківщиною, захоплення її красою та силою її неймовірних громадян» [3, с. 86].

Також командою освітнього волонтерського проекту «Патріотичні й небайдужі» було презентовано методичні матеріали для педагогів (платформи Zoom та YouTube):

1. Доповідь Надії Сеньовської «Міфи, що нас тримають. Як з ними бути педагогу?» на 4-му міжнародному онлайн-інтенсиві для педагогів «Свій до Свого по Своє за Своїм»; Тренінговий центр «Сертифіковані українські технології освіти»; 9 листопада 2022. (<https://www.youtube.com/watch?v=1z9qg9fPrsM&t=0s>).

2. Доповідь Надії Сеньовської на тему «Міфи, які нас тримають: досвід презентації для шкіл у межах освітнього волонтерського проекту «Патріотичні й небайдужі» на II. Всеукраїнській науково-практичній конференції «Інноваційні практики наукової освіти»; Національна академія педагогічних наук України; 15 грудня 2022 р. (https://www.youtube.com/watch?v=ou_hb2Qtk-0).

3. Доповідь Надії Сеньовської «Патріотичне виховання як спосіб послаблення впливу колективної травми війни» на V Крайовому форумі освітян «Освіта. Незламність. Разом до перемоги»; ТНПУ ім. В. Гнатюка; 22 жовтня 2023 р. (<https://www.facebook.com/100064492400787/posts/pfbid02soQGqrj6xg4ZMksn461z2Jcq6DyqYtvkBFToEk1PuDmYydW4msRGfFhxXnzyfvfl>).

4. Доповідь Надії Сеньовської «Як їх зачепити: лайфхаки сучасного патріотичного виховання» на 5-му міжнародному онлайн-інтенсиві для педагогів «СУТО ПРО ІНСАЙТ – 2023»; Тренінговий центр «Сертифіковані українські технології освіти»; 9 листопада 2023 р. (<https://www.youtube.com/watch?v=HG3vIGheelk>).

5. Доповідь Надії Сеньовської «Розмови і як вони працюють» на 6-му міжнародному онлайн-інтенсиві для педагогів «Мене тримає це! Плекаймо індивідуальну та колективну стійкість»; Тренінговий центр «Сертифіковані українські технології освіти»; 23 травня 2024 р. (<https://www.youtube.com/live/LRj4F02Qlzo>).

6. Доповідь Надії Сеньовської «Практичні «фішки» патріотичного виховання» на VI Крайовому форумі освітян «Освіта в умовах воєнного стану: адаптація до викликів та перспективи розвитку»; ТНПУ ім. В. Гнатюка; 20 жовтня 2024 р. (https://www.facebook.com/groups/SuperPedagogic/permalink/8485728734877112/?rdid=PPIQILvhK8uZCqYD&share_url=https%3A%2F%2Fwww.facebook.com%2Fshare%2Fp%2FZRWP9PRAbvU9mutw%2F).

7. Доповідь Надії Сеньовської «Teoretyczne podstawy współczesnego wychowania patriotycznego» на конференції «PEDAGOGIKA, ZARZĄDZANIE I INŻYNIERIA ZARZĄDZANIA WOBEC WYZWAŃ WSPÓŁCZESNOŚCI» (Вальбжух, Республіка Польща); Wyższa Szkoła Zarządzania i Przedsiębiorczości z siedzibą w Wałbrzychu; 6 листопада 2024 р. (https://tnpu.edu.ua/news/10741/?fbclid=IwY2xjawGZw35leHRuA2FlbQIxMQABHfqS7AzUtOdNeZPuWA3upPNWujYA6wwSapp0GjZfYEXzFJJxM9Gasx2lFg_aem_dxazfTs0UgtgZnEGlhUU4A).

8. Виступи Ірини Скасків «Залучення ветеранів до патріотичного виховання молоді. Ветеранська література як засіб формування цінностей та орієнтирів» та Надії Сеньовської «Методичні фішки освітнього волонтерського проекту «Патріотичні й небайдужі» на семінарі «Маркери сформованості патріотизму у контексті творення виховної парадигми закладу освіти»; Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти; 5 грудня 2024 р. (https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=122197028066195821&id=61555874657142&rid=YHWSsauw4QNaEs4K).

9. Доповідь Надії Сеньовської «Методичні фішки патріотичних й небайдужих» на 7-му міжнародному онлайн-інтенсиві для педагогів «Свобода у житті і роботі педагога. Це можливо?»; Тренінговий центр «Сертифіковані українські технології освіти»; 12 грудня 2024 р. (<https://www.youtube.com/live/NYIVbIVYis0>).

10. Доповіді Тетяни Скуратко «Сучасне «мистецтво війни» та його роль у виховній роботі з дітьми та молоддю» та Надії Сеньовської «Пам'ятати про війну» – основний наратив сучасного українського патріотичного виховання»; Національна академія педагогічних наук України, методологічний семінар «Стратегічні орієнтири та інноваційні практики утвердження української національної ідентичності в умовах воєнного стану»; 3 квітня 2025 р. (<https://www.youtube.com/watch?v=3JSJGPW4JQY>).

11. Вебінар Надії Сеньовської «Міфи як основа сучасного патріотичного виховання»; Тренінговий центр «Сертифіковані українські технології освіти»; 20 грудня 2022 р. (https://www.youtube.com/watch?v=7qJqG_sWjsY).

12. Вебінар Надії Сеньовської «Патріотичне виховання: як послабити вплив колективної травми війни»; Тренінговий центр «Сертифіковані українські технології освіти»; 22 квітня 2023 р. (<https://www.youtube.com/watch?v=P61BVmaIScE>).

13. Вебінар Надії Сеньовської «Гендерна педагогіка і воєнний час»; Тренінговий центр «Сертифіковані українські технології освіти»; 10 травня 2023 р. (<https://www.youtube.com/watch?v=AbJjp1YptGo>).

14. Вебінар Надії Сеньовської «Найновіша література для патріотичного виховання»; Тренінговий центр «Сертифіковані українські технології освіти»; 9 травня 2024 р. (<https://www.youtube.com/watch?v=RcKRAS62xJA>).

15. Вебінар Надії Сеньовської «10 років війни: про що говорити з учнями»; Тренінговий центр «Сертифіковані українські технології освіти»; 31 травня 2024 р. (<https://www.youtube.com/live/ZKG5HcxdRHk>).

16. Доповіді Тетяни Скуратко «Патріотичне виховання дітей та молоді в Україні засобами літератури війни: краєзнавчий контекст» та Надії Сеньовської «Problem komunikacji między wojskowymi a cywilami we współczesnym społeczeństwie ukraińskim: zajęcia edukacyjne z elementami szkolenia \ Проблема спілкування між військовими та цивільними в сучасному українському суспільстві: навчально-виховні заняття з елементами тренінгу»; 7 листопада 2025 р. (<https://www.facebook.com/share/p/1J4UbiC7vd/>).

Отже, національно-патріотичне виховання дітей та молоді є пріоритетним напрямком освітнього волонтерства в умовах воєнного стану. Формувати у підростаючого покоління дієву любов до Батьківщини – пріоритетне завдання сучасної української освіти. Опираючись на досвід освітнього волонтерського проекту «Патріотичні й небайдужі», можемо з впевненістю сказати, що дистанційних формат відкриває нові можливості для якісної реалізації потенціалу

національно-патріотичного виховання здобувачів освіти усіх рівнів (від дошкільного до вищого). Сучасні технічні засоби навчання забезпечують доступ до широкого спектру інтерактивних ресурсів, які дозволяють організувати виховну діяльність у динамічних, мультимедійних, комунікативно орієнтованих формах. У цьому контексті виокремлюємо дієву форму виховної роботи – лекція-презентація, ефективність якої залежить від педагогічної майстерності педагога, його уміння налагоджувати зворотній зв'язок, створювати атмосферу співпраці, забезпечувати змістовну, емоційно насичену комунікацію. З власного практичного досвіду можемо засвідчити, що форма лекції-презентації має здатність підвищувати мотивацію здобувачів освіти до участі у соціально значущій діяльності, а її дистанційний формат може бути дієвим інструментом національно-патріотичного виховання та результативним за умови системного підходу та цілеспрямованого добору навчально-виховного контенту, який повинен відповідати віковим особливостям здобувачів освіти, бути науково вивіреним та значущим за своєю виховною стратегією.

Джерела та література

1. Марченко Я. Виховання патріотизму в дітей як актуальна проблема сучасного виховання. *Інструментарій виховання в сучасних закладах освіти: реалізація творчих і соціально значущих програм, проєктів* : зб. матер. наук.-практ. конф. Київ. 2022. С. 101–106. <https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2022/04/Zbirnyk-tez-konf.-28.04.2022.pdf#page=101>
2. Освітній волонтерський проєкт «Патріотичні й небайдужі». Офіційна сторінка. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=61555874657142>
3. Сеньовська Н., Скуратко Т. Освітнє волонтерство в умовах воєнного стану (на основі діяльності освітнього волонтерського проєкту «Патріотичні й небайдужі», м Тернопіль). *Дев'яності економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції (м. Львів, Україна, м. Ополь, Польща, 23-24 жовтня 2024 р.)* / редкол. : О. Патряк та ін. ГО «Наукова спільнота», WSZIA w Opolu. Львів : ФО-П Шпак В.Б. 126 с. С. 83–86. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-5035/>
4. Senovska N. Nestaike I. Psychoanalysis and patriotic education in modern Ukrainian pedagogy. *Modern approaches to ensuring sustainable development*. Edited by Valentyna Smachylo and Oleksandr Nestorenko. The University of Technology in Katowice Press, 2023. С. 469–477. <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/33ba92a74a7c70f8ce3859b114f45150.pdf>